ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ
INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH MANAGEMENT AND STRATEGIES RESEARCH
Cilt/Volume : 4 Sayı/Issue : 1 Yıl/Year : 2018 ISSN -2149-6161

Usaysad Derg, 2018; 4(1): 40 -53 (Araştırma makalesi)

HASTANE ÇALIŞANLARININ ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜK DÜZEYLERİNİN İÇ DIŞ KONTROL ODAĞINA OLAN ETKİSİNİN YÖNETİMSEL AÇIDAN İNCELENMESİ: BİR HASTANE UYGULAMASI

Hasret KARTAL
Marmara Üniversitesi
hasretkartal@hotmail.com

Doç. Dr. H.Nilay GEMLİK
Marmara Üniversitesi
ngemlik@marmara.edu.tr

Makale gönderim-kabul tarihi (10.03.2018-02.04.2018)

Özet

Güçlülük teorisinin temelinde sosyal ve bireysel güçlülük kavramları bulunmaktadır Sosyal güçlülük beceri yüksekliği, bireyin ihtiyaç duyduğunda dışarıdan yardım isteyebilmesidir. Bireysel güçlülük ise, bilişsel becerilerin yardımıyla zor durumlarla baş etmeyi kapasitesidir. Öğrenilmiş güçlülük, öğrenilen başa çıkma becerileri, öz yönetim teknikleri ve öz kontrol yetenekleridir. Kontrol odağı, kişinin davranışlarını, kaderini kimin ve neyin belirlediğine ilişkin bir algıdır. Hizmet sektöründe insan kaynağının önemi daha fazla ön plana çıkmaktadır. Özellikle sağlık gibi 7/24 çalışılan stresin yüksek olduğu mesainin fazla olduğu hatanın sonucunun ölüm veya sakatlık olduğu bir sektör de çalışanların, güçlülük düzeyinin ve kontrol odağı anlayışının yüksek olması ile tüm bu baskı faktörlerine rağmen hastaya iyi hizmet sunulması ve çalışma arkadaşları ile daha sağlıklı ilişkiler geliştirmek daha kolay olacaktır. Güçlülük düzeyi ve kontrol odağı yüksek çalışanlarının kuruma daha büyük katkı sağlayacağı beklenmektedir.

Bu çalışma, hastane çalışanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin iç dış kontrol odağına olan ilişkisinin yönetsel açıdan inceleyebilmek amacı ile yapılmıştır.Araştırmada veri toplama aracı olarak demografik bilgiler anket ve Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RİDKOÖ) ile Rosenbaum'un Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği (RÖGÖ) kullanılmıştır, ardından ölçekler ile toplanan veriler analiz edilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre kontrol odağı ölçeği ile öğrenilmiş güçlülük ölçeğine ait değerler arasında negatif yönlü zayıf bir ilişkinin olduğu saptanmıştır.($p<0.05$).

Anahtar Kelimeler; Öğrenilmiş güçlülük, iç kontrol odağı, dış kontrol odağı,

ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ
INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH MANAGEMENT AND STRATEGIES RESEARCH
Cilt/Volume : 4 Sayı/Issue : 1 Yıl/Year : 2018 ISSN -2149-6161

EXAMINATION OF THE EFFECTİVENESS OF HOSPITAL STUDENTS LEARNED WEAKLESS LEVELS ON THE INTERNAL CONTROL STUDIO – A HOSPITAL IMPLEMENTATION

Abstract

At the core of the theory of strength is the concept of social and individual strength. The strength of social strength is that an individual can ask for help from outside when he needs it. Individual strength is the capacity to deal with difficult situations with the help of cognitive skills. Learned strength, learned coping skills, self-management techniques and self-control skills. Control focus is a perception of who and what determines their behavior, their destiny. The prominence of human resources in the service sector is more prevalent. Especially in a sector where death or disability is the result of the fact that the stress is high 24/7 such as health, employees are provided good service to the patient despite of all these pressure factors and have a strong sense of control and strength of control and develop more healthy relations with their colleagues it will be easier. It is expected that employees with a high level of strength and control will contribute to the organization more.

This study was conducted with the aim of examining the relationship between learned strength levels of hospital workers and the internal control center in terms of managerial aspects. Demographic information was used as a data collection tool in the study and the Rosenbaum 's Learned Loyalty Scale (RIDCS) RÖGÖ) were used, followed by analysis of the data collected with the scales.

According to the results of the analysis, there was a negative negative correlation between the values of the Control-Fidelity scale and the Learned Fidelity scale ($p < 0.05$).

Keywords; Learned strength, internal control focus, external control focus,

GİRİŞ

Küreselleşme ile bütün dünyada rekabet artmış, ağırlaşan çalışma koşulları ile insanlar üzerindeki stres faktörü daha belirgin hale gelmiştir. Trafik, yaşam mücadelesi, ekonomik kriz, sosyal yetersizlik, kısıtlı olanak ve imkânlar, eğitimsizlik, göç, insanların psikolojik alt yapılarında yıpranmalara sebep olmuştur/ olmaktadır. Bu şartlarda yetişen ve toplumun bir parçası olan bireyler de daha gergin, tahammülsüz, stresli, yorgun, kaygılı hale gelmiştir. İnsanların olumsuz durumlarla baş edebilme yeteneğinin birbirinden farklı olması, yaşanılan olumsuzluklar karşısında verdikleri tepkilere doğrudan etki eden bir unsur haline gelmiştir. Bu tür durumlarla baş edebilme yeteneği de kişilerin geçmiş tecrübeleri, psikolojik birikimleri, aile yapısı, kendini kontrol edebilme becerisi ile doğrudan ilişkilidir. Bununla birlikte bireyler, anlık yaşantılarını kontrol edememekle birlikte yaşantılarına karşı oluşturabilecekleri davranışları denetleyebilmektedirler. Bu nedenle, öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin öz kontrol davranışları gösterme ilişkisi önem kazanmaktadır. Ayrıca bireylerin psikolojik ve fiziksel yaşam kalitelerini arttırması, koruması ve sürdürebilmeleri için bu ilişkinin bilinmesi önemlidir.

Bu araştırmada öğrenilmiş güçlülüğün iç-dış kontrol odağına etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda hazırlanan çalışma planında öncelikli olarak öğrenilmiş güçlülük konusu ele alınmış, daha sonraki aşamalarda ise kontrol odağına yönelik kuramsal bilgilere yer verilmiştir.

ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ
INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH MANAGEMENT AND STRATEGIES RESEARCH
Cilt/Volume : 4 Sayı/Issue : 1 Yıl/Year : 2018 ISSN -2149-6161

Öğrenilmiş Güçlülük Kavramı

Jeffrey Pfeffer güç konusunda çeşitli araştırmalar yapmıştır ve bu alandaki çalışmaları ile tanınmaktadır. Ona göre güç kavramı; insanları ikna edebilme, dirençle karşılaşıldığında bu direncin üstesinden gelebilme, davranışlara ve olayların akışına yön verebilme olarak tanımlanabilmektedir (Erdoğan, 2008). Öğrenilmiş güçlülük üzerine günümüze kadar çeşitli araştırmalar, çalışmalar yapılmıştır. Önceleri kendini kontrol edebilme yeteneği olarak adlandırılmış ve günümüzde öğrenilmiş güçlülük olarak karşımıza çıkmıştır.

Öğrenilmiş güçlülük kavramı konusunda yapılan çalışmalar sonucunda, kavramın dört ana boyuta sahip olduğu anlaşılmıştır.

- ✓ Bireyin duygusal ve fizyolojik tepkilerle başa çıkabilmek için bilişsel beceri ve öz yönergelerini harekete geçirmesi
- ✓ Birey tarafından problem çözme becerilerinin uygulanması
- ✓ Bireyin hemen doyum isteğini erteleyebilme becerisi
- ✓ Bireyin içsel yaşam olaylarını kendi kendine düzenleyebileceğine dair genel inancı (Çakır, 2009).

Öğrenilmiş güçlülüğün işlevleri aşağıda ki tabloda kısaca açıklanmıştır.

Tablo 1. Öğrenilmiş Güçlülüğün İşlevleri

İşlevleri	Tanım ve Amaçları	Gerekli Özellikleri
Onarıcı Öz-Kontrol	Bireylerin amaçlarına giden yolda karşılaştıkları duygu ve düşünceleri kontrol altına alması	Otomatik olmayan ve olumsuz etki gösteren biliş düzeyinde tahrip edici etkide bulunan durumları düzenleyip normale dönme
Yenileyici Öz-Kontrol	Kişinin sahip olduğu ve olumsuz olarak nitelenen davranışların değiştirilmesi	Bireyin kendi geliştirdiği planlama, tatmin isteğini erteleyebilme, problem çözme becerileri
Deneyime Dayanan Öz-Kontrol	Yeni durum ve koşullara açık olunması	Otomatik ve bilinçdışı olarak algı ve hislere odaklanarak anlık deneyimlerden yararlanma ve tatmin etme özelliği

Kaynak: (Rosenbaum, 1998;Akt: Coşkun, 2010)

Öğrenilmiş güçlülüğün ilişkili olduğu kavramlara değinecek olduğumuzda;

Öğrenilmiş çaresizlik, bireyin geçmişte yaşadığı deneyimlerden dolayı, olumsuz durumları davranışları ile kontrol edemeyeceğini öğrendiğinde, kontrol edebileceği durumlarda bile gereken özveri ve çabayı göstermemesi olarak ifade edilmektedir (Düzgün ve Hayalioğlu, 2006).

ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ
INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH MANAGEMENT AND STRATEGIES RESEARCH
Cilt/Volume : 4 Sayı/Issue : 1 Yıl/Year : 2018 ISSN -2149-6161

Stres kavramı günümüz koşulları sebebi ile yaşantımızda sık kullanılan kelimelerden birisi haline gelmiştir. Yoğun tempo, baskı, trafik, ağır hayat şartları, rekabet, suç oranları, işsizlik gibi birçok problem kişileri strese yaklaştırmaktadır. Her bireyin öğrenilmiş güçlülük düzeyi farklılık gösterdiği için, aynı stres durumlarına farklı tepkiler verebilmektedirler. Öğrenilmiş güçlülük düzeyi yüksek olan bir birey, edindiği eğitim ve tecrübeler sonucunda stresin kendisi üzerinde yaratacağı olumsuz etkileri azaltabilir ve onu kontrol altına alabilir (Maraşlı, 2005).

Öz yeterlilik, zorlu koşullarla başa çıkmada ve bunu değiştirmede yeteneklerini koordine etmek için bireyin yapabilecekleri hakkındaki inancıdır. Öz yeterlilik, bireyin sahip olduğu becerilerin sayısından çok, sahip olduğu beceriler ile neler yapabileceğine ilişkin inancını ön plana çıkarmaktadır (Bolat, 2011).

Karşılaştırma yapmak, kişinin kendi benliği hakkında bilgilenmesi için iyi bir kaynak oluşturmaktadır. Kişi, objektif bir değerlendirmenin mümkün olmadığı ve öz değerlendirme yapma gereksinimi duyduğu zamanlarda, başkalarıyla kıyaslama yaparak bir fikre varmaya çalışmaktadır. Son yıllarda sosyal karşılaştırma ya da sosyal kıyaslama olarak tanımlanan kavram, iş hayatı ve sosyal ilişki bakımından anahtar değişken olarak ifade edilmektedir (Demirtaş, 2003). Stresle başa çıkma açısından öğrenilmiş güçlülük ile sosyal karşılaştırmanın önemli bir araç olduğu görülmektedir. Bu konuda yapılan bir araştırmada, sosyal karşılaştırma ile öğrenilmiş güçlülük arasında pozitif yönde bir ilişki ve stresle baş etme konusunda yardımcı olduğu belirtilmektedir (Gemlik ve ark. 2007).

Öğrenilmiş güçlülüğe ilişkin öğrenme geçmişi ve çevrenin önemini belirtmek adına yapılan bir çalışmada, anne ve baba tutumunun, çocukların öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin gelişmesinde önemli bir etken olduğu bulunmuştur (Türkel ve Tezer, 2008). Bir başka çalışmada ise anne-baba yanında kalan ergenler ile yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri incelenmiş ve anne-baba yanında kalan ergenlerin güçlülük düzeyleri daha yüksek çıkmıştır (Boyraz ve Aydın, 2003). Dolayısıyla, aileler çocuklarına iyi bir öğrenme çevresi oluşturarak, öğrenilmiş güçlülük dağarcıklarını genişletebilir ve öz kontrolün başarılı bir şekilde aşılanmasını sağlayabilirler (Türkel ve Tezer, 2008).

Kontrol Odağı Kavramı

Sosyal bir çevrede yaşayan insanoğlu, günlük yaşamda her an farklı olaylarla karşılaşabilmektedir. Bireyler sosyal birikimlerine ve o an ki psikolojik durumlarına göre bu olayları farklı şekilde algılarlar. Bazı insanlar başlarından geçen olayların sorumluluğunu kendilerine bağlarken bazıları ise başka kişilere veya şans kader gibi unsurlara bağlamaktadırlar. Kişilerin olaylara bakışlarındaki bu farklılık onların kontrol odaklılıklarıyla ilgilidir (Akkaya, 2015).

Bireyin sosyal gelişim süreci içinde çocukluktan başlayarak hangi davranışlarının hangi sonuçları yaratacağı ve hangi sonuçların kendi davranışlarından kaynaklandığı konusunda tutarlı beklentiler geliştirmesi sosyal öğrenme kuramıdır. (Gültekin, 2003).

Bireylerin önce sebepleri tayin etmek üzere güdülenmesi, ardından davranışlarını buradan çıkardığı sebeplere dayandırması ve son olarak bu süreçlerde yönlendirici prensip ve kurallar oluşturması yükleme kuramı olarak adlandırılmaktadır. (Duman, 2004).

Kontrol odağı, temelinde beklentiler ve geçmiş tecrübelere dayanan bir kavramdır. Kişilerin geçmişte edindiği tecrübe, daha net bir ifadeyle elde ettiği ödül ve sonuçlara, başarı ve başarısızlıklara dayalı olarak, davranışlarının sonuçlarını nelerle ilişkilendirdiği ile ilgi bir kavram olarak tanımlanmaktadır.

Kişilerin davranışlarının sonuçlarını kendi kontrollerine ya da şans, kader gibi dış etkilerin kontrollerine bağlamaları sonucunda oluşan bir nitelik olarak göze çarpmaktadır (Dağ, 1992).

Kontrol odağı içsel ve dışsal kontrol odağı şeklinde ikiye ayrılmaktadır. İçsel kontrol odağı kişinin, yaşadığı olaylar ve aldığı çıktıların kendi davranışları ve yeteneklerinden kaynaklandığına ilişkin inancıyla ilgilidir. Dışsal kontrol odağı ise, olay ve çıktıların kader, şans, görevin zorluğu gibi kendi kontrolü bulunan faktörlerden kaynaklandığına ilişkin inancıyla ilgilidir (Akın, 2007).

İç kontrol odağına sahip bireyler davranışlarını etkileyen çevresel uyarıcıları değiştirme eylemindedirler, iç kontrol odaklı bireyler yeteneklerine, başarı ve başarısızlıklarına çok önem verirler. Yaşamlarında kendilerini mutsuz eden durumları kendi çabalarıyla değiştirebileceklerine inanırlar ve bu yolda sabırla çalışırlar (Basım ve Şeşen, 2006).

Birçok araştırmada içten kontrollü bireylerin başarılı, entelektüel, toplumsal olaylarda aktif ve daha girişimci, etkili, öz saygısı ve güveni yüksek, bağımsız bir kişilik yapısı gösterdiklerini, daha uyumlu davranışlara sahip olduklarını ortaya koyar. Şansa daha az inanan, yaptıklarının sorumluluğunu üstlenen, araştırmayı, keşfetmeyi seven, sosyal ortamlara girmekten çekinmeyen, savunma mekanizmalarına daha az başvuran, çevreleriyle etkili iletişim rahatça kurabilen, zamanı etkin ve etkili kullanabilen insanlardır. Bu sonuçlar, içten kontrollü olmayı olumlu bir kişilik yapısı olarak belirler. (Yeşilyaprak, 1993)

Dış kontrol odağına sahip olan bireyler yaşamlarında karşılaştıkları olaylarla ilgili olarak, kendilerine yönelik hiçbir sorumluluk almazlar. Karşılaştıkları olayların sebeplerini ya güçlü olan diğer insanlara ya da şans ve kader gibi kendi iradesi dışındaki unsurlara bağlarlar. Bu kişiler, yaşamlarını ve çevrelerini değiştirmek için hiç çaba göstermezler çünkü bu kişilerin inancına göre, hiçbir birey yaşamlarını ve çevrelerini değiştirme gücüne sahip değildir. Diğer güçlü insanlar ve şans kader gibi unsurlar bireylerin yaşamlarını ve içerisinde bulunduğu çevre koşullarını denetlemektedir (Cüceloğlu, 2003).

Dış kontrol odaklı olanlar yaşama karşı duruşlarında daha edilgen iken iç kontrol odaklı olanlar yaşamda daha fazla insiyatif alan kişiler olmaktadır denilebilir. Bu durumda doğal olarak iç kontrol odağına sahip bireyler kendi davranışlarını değiştirmek ya da pekiştirmekte dış kontrol odağına sahip olanlardan daha çok şans sahibidirler (Chang ve Ho, 2009).

Çalışma ortamında yaşanan sorunlarla baş etme konusunda, öğrenilmiş güçlülük ve iç kontrol odaklılık seviyesinin yüksek olması, çalışanların sorunlarla mücadele etmelerine, sonuçların sorumluluklarını üstlenmelerine ve alternatif çözüm yollarına başvurmalarına olanak sağlayabilir (Coşkun, 2013).

Literatürü incelendiğimizde;

Baydoğan ve Dağ (2008) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, kronik hemodiyaliz hastalarında, kontrol odağı, öğrenilmiş güçlülük ve sosyotropi-otonomi kişilik değişkenlerinin depresif belirti düzeyi üzerinde etkisinin olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmaya Ankara'da özel bir diyaliz merkezine sürekli devam eden 43'ü kadın, 28'i erkek toplam 71 hemodiyaliz hastası katılmıştır. Araştırmada; Beck Depresyon Envanteri, Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği, Rosenbaum'un Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği, Sosyotropi-Otonomi Ölçeği ve Bilgi Toplama Formu kullanılmıştır. Bulgular incelendiğinde daha büyük yaş grubundakilerle (56-70 yaş), kadın diyaliz hastalarının daha yüksek depresif belirti puanına sahip oldukları; yaş, cinsiyet ve toplam diyaliz süresi

kontrol edildiğinde, hemodiyaliz hastalarındaki depresif belirti düzeyinin yordayıcıları arasında, düşük öğrenilmiş güçlülüğün ve dış kontrol odağının bulunduğu görülmüştür. Öte yandan, sosyotropi-otonomi değişkenleri ise anlamlı yordayıcı olarak bulunmamıştır.

Coşkun'un (2013), lise öğrencilerinde öğrenilmiş güçlülük ve kontrol odağı algılama düzeyi ilişkisinin değerlendirildiği çalışmasında 37 öğrenci ile görüşülmüştür. Elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile kontrol odakları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenirken, kız öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin erkek öğrencilerinkinden ve devlet okulunda okuyan öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin, özel okulda okuyanlardan daha anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Demirci (1998), yaptığı araştırmada, düşünme ihtiyacı, kontrol odağı inancı ve öğrenilmiş güçlülük ilişkilerini incelemiştir. Elde edilen bulgular, yüksek düşünme ihtiyacı gösterme ile yüksek öğrenilmiş güçlülük gösterme arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğunu göstermiştir.

Gözene (2002), üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği araştırmasında risk oluşturacak düzeyde alkol kullanan gençlerle, kullanmayanlar arasında, yaşam olayları, kontrol odağı ve öğrenilmiş güçlülük değişkenleri bakımından bir farklılık olup olmadığının saptanmasını amaçlamıştır. Araştırma verilerinin analizi sonucunda, riskli alkol kullanımı üzerinde yaşam olayları değişkeninin anlamlı temel etki gösterdiği, kontrol odağı ve öğrenilmiş güçlülük değişkenlerinin temel etkilerinin ve yaşam olayları değişkeni ile ortak etkilerinin anlamlı düzeyde bulunmadığı gözlenmiştir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Öğrenilmiş güçlülüğün iç dış kontrol odağına etkisinin araştırıldığı bu çalışmanın uygulama kısmı özel bir hastanede gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde araştırmanın yöntemi, evren ve örneklem, veri toplama araçları, kullanılan ölçekler, verilerin analizi ve bulgulara yer verilmiştir.

Bu araştırma kesitsel ve betimleyici olarak tasarlanmıştır. Öğrenilmiş güçlülük ile iç dış kontrol odağı arasındaki ilişki değerlendirilmiştir

Araştırmada veri toplama aracı olarak Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RİDKOÖ) ile Rosenbaum'un Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği (RÖGÖ) kullanılmıştır, ardından ölçekler ile toplanan veriler analiz edilmiştir

Araştırmanın evrenini, Anadolu yakasında 69 yataklı özel bir hastanede çalışanlar oluşturmaktadır. Seçilen hastanedeki 332 çalışan araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır.

Araştırma bir ana hipotez ve alt hipotezlerden oluşmaktadır. Araştırmanın ana hipotezi;

H_1: Hastane çalışanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile iç dış kontrol odakları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır (Kabul).

H_0: Hastane çalışanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile iç dış kontrol odakları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur (Ret).

ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ
INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH MANAGEMENT AND STRATEGIES RESEARCH
Cilt/Volume : 4 Sayı/Issue : 1 Yıl/Year : 2018 ISSN -2149-6161

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak demografik bilgiler anket ve konu ile ilgili 2 adet ölçek kullanılmıştır. Toplam 437 çalışanı olan bu hastanede, 430 adet ölçek dağıtılmış olunup, 332 tanesi geri dönmüştür (%77 geri dönüş oranı).

Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RİDKOÖ)

Türkçeye uyarlanması Dağ (1991) tarafından yapılmıştır. Ölçek 29 maddeden oluşmaktadır ve iki seçeneklidir. Ölçeğin sağlık alanında uygulanmasından dolayı geçerlilik ve güvenilirlik analizleri çalışma kapsamında yeniden yapılmıştır. Yapılan analizler doğrultusunda ölçeğin puanlaması, dolgu maddelerinin numaralandırılması ve ters kodlanması gereken maddelerin numaralandırılması değişmiştir.

Rosenbaum'un Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği (RÖGÖ)

Bu ölçeğin Türk popülasyonu üzerindeki geçerlilik ve güvenilirlik araştırması İhsan Dağ (1991) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, RÖGÖ'nün test-tekrar test güvenilirlik katsayısı. 80 ($p<.001$; sd.=98) olarak bulunmuştur. Ayrıca, Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı ön çalışma örnekleminde. 85, büyük örneklemde. 78 olarak tespit edilmiştir.

Ölçeğin sağlık alanında uygulanmasından dolayı geçerlilik ve güvenilirlik analizleri çalışma kapsamında yeniden yapılmıştır. Yapılan analizler doğrultusunda ölçeğin puanlaması ve ters kodlanması gereken maddelerin numaralandırılması değişmiştir.

Araştırmadan elde edilen verilerin analizi için SPSS. 11.5 programı kullanılmıştır.

BULGULAR

Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RİDKOÖ)' nin Geçerlilik ve Güvenirliliği

Rotter' in iç-dış kontrol odağı ölçeğinin orijinali Rotter (1966) tarafından oluşturulmuş, ölçeğin Türkçeye uyarlaması ise Dağ (1991) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin bu tez çalışması kapsamında hesaplanan Chronbach' s alfa katsayısının 0.35 olduğu görülmüş, güvenirliği düşüren soruların ölçekten çıkarılması ile güvenirlik yeniden hesaplanmıştır. Bu doğrultuda ölçekten "1,8,15,16,19,21,24,26,28" numaralı sorular çıkarılmış ve yeniden hesaplanan Chronbach's alfa katsayısı 0.57 olarak bulunmuştur.

Tablo 2: Rotter' in iç-dış kontrol odağı ölçeğinin faktör analizine yönelik örneklem yeterliliği analizi KMO ve Bartlett's testi

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği		,580
Bartlett'in Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-Kare	682,382
	Serbestlik Derecesi	190
	Anlamlılık	,000

ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ
INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH MANAGEMENT AND STRATEGIES RESEARCH
Cilt/Volume : 4 Sayı/Issue : 1 Yıl/Year : 2018 ISSN -2149-6161

Tablodan anlaşılacağı üzere, KMO değeri 0.580 olarak hesaplanmış, anlamlılık değeri ise 0.00 olarak bulunmuştur. Dolayısı ile KMO değeri düşük de olsa 0.50' nin üzerinde bir değer aldığı için örneklem faktör analizi için yeterli olarak kabul edilmiştir.

Rotter' in iç-dış kontrol odağı ölçeğinin bu tez çalışması kapsamında gerçekleştirilen geçerlik ve güvenirlik incelemesinin sonuçlarına göre ölçek, çıkarılan sorular ile beraber yapı geçerliliğini sağlamakta, güvenilirlik katsayısı ise ölçeğin düşük güvenirlikte olduğunu göstermektedir.

Cronbach's Alfa	Madde sayısı
,811	31

Rosenbaum'un Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği (RÖGÖ)' nin Geçerlilik ve Güvenirliliği

Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği' nin çalışma kapsamında gerçekleştirilen güvenilirlik analizi sonuçlarına Chronbach's alfa katsayısı 0.84 olarak hesaplanmıştır Aynı zamanda ölçek önermeleri arasında güvenilirliği düşüren bir önerme yoktur. Dolayısı ile ölçek güvenilir bir ölçek olarak kabul edilebilir.

Tablo 3: Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük ölçeğinin faktör analizine yönelik örneklem yeterliliği analizi KMO ve Bartlett's testi

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği		,715
Bartlett'in Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-Kare	3927,489
	Serbestlik Derecesi	630
	Anlamlılık	,000

Tablodan anlaşılacağı üzere KMO değeri 0.715, anlamlılık değeri 0.00 olarak hesaplanmıştır. Bu doğrultuda, örneklem büyüklüğünün faktör analizi için yeterli olduğu tespit edilmiştir. Bu analize ilişkin KMO değeri ise 0.690 olarak hesaplanmıştır. Oluşan 11 alt boyut, toplam varyansın %67.07' sini açıklamaktadır.

Tablo 4. Faktör analizi sonrası Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği' nin güvenilirlik analizi

Ölçekten çıkarılan sorular ile tekrar yapılan güvenilirlik analizinde Chronbach's alfa değeri 0.81 olarak hesaplanmıştır

Tanımlayıcı İstatistikler

Araştırmaya katılanların demografik özelliklerine göre elde edilen bulgular genel olarak aşağıdaki gibidir

ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ
INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH MANAGEMENT AND STRATEGIES RESEARCH
Cilt/Volume : 4 Sayı/Issue : 1 Yıl/Year : 2018 ISSN -2149-6161

Tablo 5. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demorafik Özellikler	Seçenekler	n	%
Cinsiyet	Erkek	113	34,0
	Kadın	219	66,0
Yaş	1)1940-1964	13	3,9
	2)1965-1979	81	24,4
	3)1980-1999	238	71,7
Öğrenim Düzeyi	Lise	90	27,1
	Ön Lisans	91	27,4
	Lisans	74	22,3
	Yüksek Lisans	58	17,5
	Doktora	19	5,7
Çocuk	Var	141	42,5
	Yok	191	57,5
Medeni Durum	Evli	151	45,5
	Bekâr	181	54,5
Unvan	1)Doktor	35	10,5
	2)Hemşire/Ebe/ATT/ Sağlık Teknikeri	121	36,4
	3) Hasta Kayıt/Danışma/Asistan/ Çağrı Merkezi	66	19,9
	4) Yönetici	9	2,7
	5) Teknik Servis- Güvenlik	6	1,8
	6) Otelcilik Hizmetleri	56	16,9
	7) İdari Birimler	39	11,7
Toplam Deneyim	1) 0-1	97	29,2
	2) 2-5	84	25,3
	3) 6-15	85	25,6
	4) 16 ve üzeri	66	19,9
Kurumdaki Toplam Kıdem	1) 0-1	159	47,9
	2) 2-5	93	28,0
	3) 6-15	69	20,8
	4) 16 ve üzeri	11	3,3

Hipotez Testleri

Araştırmanın hipotezlerinin test edilebilmesi için öncelikle hipotezdeki değişkenlerin ölçümsel olması sebebi ile normal dağılımları test edilmiştir. Normallik testi olarak Kolmogorov-Smirnov testi seçilmiştir. Test sonuçlarına göre öğrenilmiş güçlülük ve kontrol odağı ölçeğinin normal dağılmamakta (p=0.00) olduğu tespit edilmiştir. Bu analize ilişkin tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 6. One Sample Kolmogorov-Smirnov Testi

		Kontrol Odağı	Öğrenilmiş Güçlülük
Sayı		332	326
Normal Parametreler[a,b]	Ortalama	8,7380	103,3865

ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ
INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH MANAGEMENT AND STRATEGIES RESEARCH
Cilt/Volume : 4 Sayı/Issue : 1 Yıl/Year : 2018 ISSN -2149-6161

	Standart Sapma	2,92205	14,00893
En Aşırı Farklılıklar	Mutlak	,084	,117
	Pozitif	,070	,117
	Negatif	-,084	-,066
Test İstatistikleri		,084	,117
Anlamlılık (2 kuyruklu)		**,000**	**,000**

Araştırmanın ana hipotezleri aşağıdaki gibidir;

H_1: Hastane çalışanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile iç dış kontrol odakları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H_0: Hastane çalışanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile iç dış kontrol odakları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

Öncelikli olarak ana hipotezler, ardından alt hipotezler test edilmiştir. Bu bağlamda, bağımlı değişken olan kontrol odağı normal dağılım göstermediği için iki ölçümsel veri arasındaki ilişkinin testinde spearman korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir.

Yapılan bu analize göre;
H_0: Hastane çalışanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile iç dış kontrol odakları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur hipotezi reddedilmiş,

H_1: Hastane çalışanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile iç dış kontrol odakları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır hipotezi kabul edilmiştir ($p<0.05$, $r=-0.210$).

Tablo 7. Kontrol Odağı ve Öğrenilmiş Güçlülük Korelasyon Testi

			Kontrol Odağı	**Öğrenilmiş Güçlülük**
Spearman'ın rho' su	**Kontrol Odağı**	Korelasyon Katsayısı	1,000	-,210
		Anlamlılık (2 Kuyruklu)	.	,000
		Sayı	332	326
	Öğrenilmiş Güçlülük	Korelasyon Katsayısı	-,210	1,000
		Anlamlılık (2 Kuyruklu)	,000	.
		Sayı	326	326

Buna göre hastane çalışanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile iç dış kontrol odakları arasında istatistiksel olarak anlamlı, negatif yönlü ve zayıf bir ilişki vardır.

SONUÇ

Test edilen hipotezlerin sonuçlarına bakıldığında, araştırmanın ana hipotezi olan öğrenilmiş güçlülük ile iç dış kontrol odağı arasında istatistiksel olarak anlamlı, negatif yönlü zayıf bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir ($p<0.05$,$r=-0.210$). Dolayısı ile öğrenilmiş güçlülük seviyesinin artması, dış kontrol odağının azalması anlamına gelmektedir. Bu sonuçlar olumlu olarak nitelenebilir.

Araştırmada hastane çalışanlarının iç dış kontrol odağı ve öğrenilmiş güçlülük düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır. Benzer çalışmaları incelediğimizde;

Dağ (1991), ölçeği uyarlama çalışmasında kızlarla erkeklerin ortalamaları arasında fark bulmuştur. Bu fark anlamlıdır ve buna göre kızlar daha dış kontrol odaklı bulunmuştur (Dağ, 1991).

Dil, S (2011) hemşirelik öğrencilerinde kontrol odağının araştırıldığı çalışmasında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre kontrol odağı puan ortalamalarının (12.03±3.42) daha yüksek olduğu ancak gruplar arası farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Cinsiyet ile kontrol odağı arasında bir ilişkinin olmaması, üniversite öğrencilerinde yapılan bazı çalışmaların sonuçlarıyla da benzerlik göstermektedir. (Dil, S , Bulantekin, Ö., 2011)

Coşkun'un (2013), lise öğrencilerinde öğrenilmiş güçlülük ve kontrol odağı algılama düzeyi ilişkisinin değerlendirildiği çalışmasında 37 öğrenci ile görüşülmüştür. Elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile kontrol odakları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenirken, kız öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin erkek öğrencilerinkinden ve devlet okulunda okuyan öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin, özel okulda okuyanlardan daha anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir (Coşkun, 2013).

Yapılan test sonucuna göre Çalışanlarının iç dış kontrol odakları ve öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin medeni durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Bekarlarda dış kontrol inancının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Evlilerin öğrenilmiş güçlülük ölçek puanları bekârlara göre daha yüksektir. Daha fazla sorumluluğu olması, hayatı paylaşması kişiyi olgunlaştıran ve zorluklarla mücadele etmede öğrenilmiş güçlülüğünün artmasını sağlayan bir durumdur.Bekarlar yönlendirilmeye daha müsaittir. Bekar birey ebeveynlerine sırtını dayayabileceğini bilir, sorumluluk almaktan kaçınabilir, evlilere göre daha rahat bir yaşam sürmeleri sebebi ile karşılaşabilecekleri olumsuzlukları onlar kadar dolay karşılayamayabilirler, öğrenilmiş güçlülükleri daha düşüktür. Araştırma sonuçları da destekler niteliktedir.

Hastane çalışanlarının iç dış kontrol odakları ve öğrenilmiş güçlülükleri tecrübe sürelerine göre farklılık göstermektedir. Toplam 2-5 yıl arası tecrübeye sahip olanlar ile 6-15 ve 16+ yıl tecrübeye sahip olanlar arasında bir farklılık görünmektedir. Sırası ile 2-5 ile 6-15 ve 2-5 ile 16+ yıl arası tecrübelilerin farkları karşılaştırıldığında gruplar arasında anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. 2-5 yıl arası tecrübe sahiplerinin dış kontrol odaklarının diğerlerinden yüksek olduğu görülmektedir. 6-15 yıl ile 16+ yıl tecrübeye sahip bireylerden oluşan grubun öğrenilmiş güçlülük düzeyi en yüksektir. Başkalarının duygularını anlayabilme, onu kontrol edebilme, yönlendirebilme aslında duygusal zeka yaşla olgunlaşan bir kişilik kapasitesi, yetisi, becerisidir. Tecrübe kazanan, yaş alan bireylerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri yüksek, kendisini kontrol edebilme yeteneği de bu durumla orantılı olarak fazladır.

Araştırma sonuçlarına göre, çocukları olanlar ile olmayanlar arasında iç dış kontrol odağı ve öğrenilmiş güçlülük puanlarına ilişkin istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır Çocukları olanların öğrenilmiş güçlülüklerinin olmayanlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda çocukları olanlar, çocuğu olmayanlara göre daha yüksek iç kontrol inancına sahiptir. Çocuğu olan bireylerin birilerini kontrol edebilme ve yönetebilme yetileri gelişir. İçten kontrolün ve öğrenilmiş güçlülüğün yüksek olduğu ebeveynler kendisinden bir parça olan bireyin eğitimi, gelişimi, hayatının şekillenmesi sürecini kontrol eder ve yönlendirir.

Araştırma sonuçlarına göre çalışanların kurumdaki tecrübelerine göre iç dış kontrol odağı düzeylerine ilişkin istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur. Ancak, çalışanların kurumdaki tecrübelerine göre öğrenilmiş güçlülük düzeyleri farklılaşmaktadır. En yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip olan grup 16 ve üzeri yıl tecrübeye sahip gruptur.

Çalışanların öğrenim durumlarına göre iç dış kontrol odağı puanlarına ilişkin istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p<0.05$).Yüksek lisans seviyesindeki grupların en yüksek dış kontrol inancına sahip olan grup olduğu gözlemlenmiştir. Çalışanların öğrenim durumlarına göre öğrenilmiş güçlülük puanlarına ilişkin istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0.05$). Doktora seviyesinde eğitime sahip olan grubun öğrenilmiş güçlülük seviyesinin en yüksek grup olduğu anlaşılmaktadır. Eğitim düzeyi yüksek bireyler, kültürel, sosyal yönden kendini yetiştiren bireylerdir. Okuyarak, araştırarak öğrenen, bilen, sosyo-kültürel gelişimini sürdüren bireylerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ve içten kontrol odakları yüksektir.

Çalışanların kurumdaki görevlerine göre iç dış kontrol odağı ve öğrenilmiş güçlülük puanlarına ilişkin istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0.05$).

ÖNERİLER

Araştırma sonuçları sağlık kurumları açısından değerlendirildiğinde ise, yöneticilere bir takım öneriler sunulabilir. İnsan kaynakları açısından iç kontrol ve öğrenilmiş güçlülük düzeyi yüksek personelin istihdam edilmesi, iletişim kurarken bireylerin bu özelliklerine uygun hareket edilmesi önerilebilir. Bununla beraber iç kontrol odaklılık düzeyi yüksek kişilerin nezaket ve yardım etme eğilimi göstermelerinden dolayı takım çalışmasına uyum sağlayabileceği göz önünde bulundurulmalı, yüksek performanslı takımlar için takım üyelerinin bu kişilerden seçilmesi sağlanmalıdır. Bekârlar dış kontrol odaklı olmasından dolayı kendilerini geliştirebilmeleri açısından eğitimle desteklenmelidir.

Hemşirelerin ve idari personelin dıştan kontrol odağının yüksek olduğundan doğru yönlendirilmeli, rehber olunmalıdır. Hemşire grubu çalışanların araştırmanın yapıldığı hastane için değerlendirildiğinde yeni mezun, bekâr ve küçük yaşta olmaları sebebi ile dıştan kontrollü ve öğrenilmiş güçlülük puanları düşüktür. Özellikle hasta şikâyetleri ile karşı karşıya kaldıklarında streslerini kontrol edebilmeleri, yönetebilmeleri için düzenli aralıklarla çalışanlara eğitim verilmeli.

Evli ve eğitim düzeyi yüksek kişilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri yüksek olmasından dolayı, yöneticilik pozisyonlarında değerlendirilmeleri sağlık kuruluşu açısından faydalı olacaktır.

Dış kontrol odağı yüksek olan sağlık çalışanlarını motive etmek için başarıları ödüllendirilmeli, prim sistemi ile desteklenmeli, kişisel gelişimlerini destekler eğitim programlarına yönlendirilmeli bu süreçte izin ve mesai uygulamalarında kişilere destek sağlanılmalı.

Daha yapıcı, eğitimi önemseyen, gelişimlerine katkı sağlayıp, kariyer hedefleri belirleyen bir insan kaynağı yaklaşımı ile kurumda uyumlu çalışma ortamı sağlanılabilir. Çalışanların iç kontrol odaklılık özelliklerini olumlu yönde etkileyecek çalışmalar yapmalıdır.

Yönetimsel anlamda düşünüldüğünde hastaneler stresli ortamlar olması ve hasta/ hasta yakınlarının beklentilerine hızlı cevap olunabilmesi açısından daha çok içten kontrollü bireylerin tercih edilmesi gerekmektedir. İnsan kaynağının doğru planlanması, doğru işte doğru insanla çalışılması örgüt yapısının kolay yönetilebilir olmasını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Akın A. Akademik kontrol odağı ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2007, 3 (34): 9-17.

Akkaya R Öğretmenlerin kontrol odağı ile iş doyumu arasındaki ilişki. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi,2015, Aydın (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Bertan AKYOL)

Basım HN, Şeşen H. Kontrol odağının çalışanların nezaket ve yardım etme davranışlarına etkisi: Kamu sektöründe bir araştırma. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2006; (16): 159-168.

Baydoğan M. ve Dağ İ. Hemodiyaliz hastalarındaki depresiflik duzeyinin yordanmasında kontrol odağı, öğrenilmiş güçlülük ve sosyotropi-otonomi. Türk Psikiyatri Dergisi, 2008, 19 (1): 19-28.

Bolat Oİ. Öz yeterlilik ve tükenmişlik ilişkisi: Lider-üye etkileşiminin aracılık etkisi. Ege Akademik Bakış. 2011; 11 (2): 255-266.

Boyraz G, Aydın G. Yetiştirme yurdu ve anne-baba yanında kalan ergenlerde öğrenilmiş güçlülük. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. 2003; 2 (20): 59-64.

Chang MM, Ho CM. Effects of locus of control and learner-control on web-based language learning. Computer Assisted Language Learning. 2009; 22 (3): 189-206.

Coşkun F. Üniversite Giriş sınavına hazırlanan adaylarda umutsuzluk ve öğrenilmiş güçlülük. Yayınlanmamış Yuksek Lisans Tezi, Ankara Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010. 1-89.

Coşkun Y. Lise öğrencilerinde öğrenilmiş güçlülük ve kontrol odağı algılama düzeyi ilişkisi. Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2013; 25 (25): 71-85.

Cüceloğlu D. Çocuklarım içimde bir acı. Altınoluk Dergisi. 2003; 203 http://dergi.altinoluk.com/index.php?sayfa=yazarlar&yazar_no=922&MakaleNo=d203s056m1&AdBasHarf=&limit=0-1 sitesinden (22.07.2017) tarihinde erişilmiştir.

Çakır Ö. Çalışma yaşamında öğrenilmiş güçlülük ve iş stresi ile başa çıkmada rolünü belirlemeye yönelik bir araştırma. 17. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, 2009b: 100-106.

Dağ İ. Rosenbaum'un öğrenilmiş güçlülük ölçeğinin üniversite öğrencileri için güvenirliği ve geçerliği. Türk Psikiyatri Dergisi. 1991; Cilt 2, Sayı 4, Sayfa 269-274

Dağ İ. Kontrol odağı, öğrenilmiş güçlülük ve psikopatoloji ilişkileri. Psikoloji Dergisi. 1992; 7 (27): 1-9.

Demirci S. Düşünme ihtiyacı ölçeği, psikometrik özellikleri: Düşünme ihtiyacı, kontrol odağı inancı ve öğrenilmiş güçlülük ilişkilerinin incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1998.

Demirtaş HA. Sosyal kimlik kuramı, temel kavram ve varsayımlar. İletişim Araştırmaları Dergisi. 2003; 1 (1): 124-144.

Dil,S. , Bulantekin, Ö. Hemşirelik Öğrencilerinde Akademik Başarı Düzeyi ile Aile İşlevselliği ve Kontrol Odağı Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi Psikiyatri Hemşireliği Dergisi Journal of Psychiatric Nursing 2011; Cilt 2, Sayı 1, Sayfa:17-24

Duman B. Attribution Theory (Katkı=Anlam Yükleme Teorisinin) Öğrenme-Öğretme Sürecinde Öğrencilerin Öğrenilmiş Çaresizliği Üzerindeki Etkisi, 13. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi, Malatya, 2004; Sayfa 129-131.

Düzgün Ş, Hayalioğlu H. Öğrencilerde öğrenilmiş çaresizlik düzeyinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi. 2006; Cilt (13): 404-413.

Erdoğan B, Örgütsel Güç ve Politika: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, Yönetim Dergisi, Yıl 8, Sayı 26, Ocak - 1997, s. 21-31

Gemlik N, Sığrı Ü, Sur H. Sosyal karşılaştırma ve öğrenilmiş güçlülük ilişkisinin yönetsel etkileri, hastane yöneticileri ve çalışanları üzerine bir araştırma. Yönetim. 2007; 18, (57): 55-66.

Gözene Ö. Riskli alkol kullanan üniversite öğrencileri ile riskli alkol kullanmayanlarda, stresli yaşam olayları, iç-dış kontrol odağı inancı ve öğrenilmiş güçlülük değişkenlerinin ilişkilerinin incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2002.

Gültekin G. 9-14 Yaş Grubundaki Akut ve Kronik Hastalığı Olan Çocukların Denetim Odağı Ve Benlik Kavramı Düzeylerinin İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2003, Ankara (Danışman: Doç.Dr. Gülen BARAN)

Maraşlı M. Bazı özelliklerine ve öğrenilmiş güçlülük düzeylerine göre lise öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri, Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi, 2005; 6, (23): 27-33.

Türkel YD, Tezer E. Parenting styles and learned resourcefulness of Turkish adolescents. Adolescence. 2008; 43 (169): 143-152.

Yeşilyaprak B. Kişilik Gelişiminde Ailesel Faktörlerin Etkisine İlişkin Bir Araştırma Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 1993;1 (3): 3-1